

International conference

Areas of Ecopoetics:

information about the authors of papers, text summaries, keywords

Simona Bajáková, Mgr.

Department of English and American studies at Comenius University in Bratislava

Simona Bajáková is a second year PhD student at the Department of English and American studies at Comenius University in Bratislava, Slovakia. Her dissertation *Landscape as a tropological problem in the works of Southern American female writers* approaches the pastoral landscape phenomenon from the perspective of environmental literary criticism. In her research, she is mostly concerned with the notion of environmental imagination and its contemporary reading in anglophone literature.

Landscape as a poetic metaphor in the prose of Flannery O'Connor

Keywords: landscape, pastoral nature, nature vs culture, poetic metaphor, figurative language, Flannery O'Connor, Southern Gothic

Landscape in literature illuminates narrative intentions that might otherwise remain hidden from the critical reader. Pastoral nature and landscape are generally considered mere settings, which have their well-established role in building a traditional narrative. According to environmental literary criticism, there is another way to grasp landscape in fiction. When the author intentionally bends their language towards natural phenomena, they create layers in the narrative by adding a complex spacial metaphor that can raise ecological or even anagogical questions. My presentation will discuss the shape of the landscape metaphor in later works by American author Flannery O'Connor. I will describe O'Connor's landscape as a poetic metaphor (Kessler, 1986) and discuss the repercussions of this theoretical framing according to ecocriticism.

Dr Marcin Czardybon

Uniwersytet Warszawski

Politolog, literaturoznawca. W 2021 roku z wyróżnieniem obronił na Uniwersytecie Warszawskim rozprawę doktorską *Przenajświętsza. Strategie sakralizacji wspólnoty narodowej w literaturze polskiej XXI wieku*. Starszy asystent w Zakładzie Literatury Polskiej XX i XXI wieku (ILP UW); członek Pracowni Badań Kontekstowych i Literaturoznawczych Studiów Translatologicznych (ILP UW). Publikował m.in. w „Tekstualiach”, „Ruchu Literackim”, „Przeglądzie Humanistycznym”, „Tekstach Drugich” i „Porównaniach”. Redaktor merytoryczny w „Tekstualiach”. Redaktor „Tłenu Literackiego”. W ramach Centrum Współpracy i Dialogu UW współtworzył kampanię „Uważni na Suszę 2021”.

„Cicho ciszej piosenko – bo ktoś cię usłyszy/ Tu w tej ekologicznej kiedy śpiewasz niszy”. Polska „poetycka prawica” XXI wieku i jej (około)ekologiczne troski

Ton dyskursu ekologicznego – zarówno w Polsce, jak i poza jej granicami – w ostatnich dziesięcioleciach nadawany był przez badaczy i twórców sytuujących się (lub sytuowanych) bliżej lewej strony sceny politycznej. Nie powinno to dziwić. Środowiskowe skutki antropocentrycznego pojmowania rzeczywistości, właściwego, według panującej doxy, dla prawicowego/konserwatywnego myślenia, nie bezzasadnie podlegały (i wciąż podlegają) konsekwentnej krytyce - podejmowanej chociażby w ramach rozważań osnutych wokół pojęcia antropocenu. Jednak - rudymenty ekologicznego dyskursu i niepokoju pozostają niejednorodne w kontekście ich ideowego podglebia (by wspomnieć chociażby takich postaci, jak Justus Moser, Martin Heidegger czy Herbert Gruhl). Niepokój ten obecnie również występuje w różnych ideowo dyskursywnych modi. Dlatego warto, jak sędzę, poświęcić uwagę sposobom, w jakie troska o „istnieniową całość” przejawia się w twórczości współczesnych pisarzy łączonych z prawą stroną rodzimej sceny politycznej. Celem mojego wystąpienia będzie próba rekonstrukcji i krytycznej analizy tej wizji stosunków człowieka z naturą (i obrazowania losu jej zwierzęcych oraz roślinnych „obywateli”), które wyłaniają się z tekstów literackich między innymi Krzysztofa Koehlera, Jarosława Marka Rymkiewicza, Wojciecha Wencla, Jana Polkowskiego i Przemysława Dakowicza.

„The Ecological Niche”. The Right-wing Polish Poetry of the 21st Century and Ecological Concerns

Keywords: Ecology, Poetry, Anthropocene, Rymkiewicz, Koehler

The tone of the ecological discourse - both in Poland and abroad - in recent decades has been given by researchers and authors who are situated (or situated) closer to the left side of the political scene. This should come as no surprise. The environmental effects of the anthropocentric understanding of reality, proper, according to the prevailing doxa, for right-wing/conservative thinking have been (and still are) subject to consistent criticism - for example within the framework of considerations around the concept of the Anthropocene. However, the rudiments of ecological discourse and ecological anxiety remain heterogeneous in the context of their ideological subsoil (to mention, for example, such figures as Justus Moser, Martin Heidegger, or Herbert Gruhl). This anxiety is now also present in various ideologically discursive modes. That is why, I think, it is worth paying attention to how the concern for the "existential whole" manifests itself in the works of contemporary writers associated with the right-wing side of the Polish political scene. The aim of my speech will be an attempt to reconstruct and critically analyze this vision of human relations with nature (and to depict the fate of its animal and plant "citizens"), which emerge from the literary texts of, among others, Krzysztof Koehler, Jarosław Marek Rymkiewicz, Wojciech Wencel, Jan Polkowski, and Przemysław Dakowicz.

Mgr Natalia Czudek

Uniwersytet Wrocławski

Absolwentka studiów magisterskich na kierunku filologia germańska na Uniwersytecie Wrocławskim, od 2021 roku doktorantka w Kolegium Doktorskim Wydziału Filologicznego UWr na kierunku literaturoznawstwo. W rozprawie doktorskiej podejmuje temat wspólnoty z perspektywy ekokrytycznej we współczesnej niemieckojęzycznej literaturze Szwajcarii. Jej zainteresowania naukowe koncentrują się wokół literatury powojennej, kultury i historii krajów niemieckojęzycznych oraz Śląska. Debiutantka w obszarze ekopoetyki.

Einer grenzenlosen Gemeinschaft entgegen. Die Wechselbeziehungen zwischen menschlichen und nicht-menschlichen Akteuren am Beispiel Franz Hohlers Erzählung *Die Rückeroberung* und Novelle *Die Steinflut*.

Rozumienie wspólnoty utrwaliło się w świadomości kolektywnej jako zrzeszenie ludzi, których łączą emocjonalne więzi, wspólna tożsamość, tradycja. Jednak w obliczu zmian współczesnego świata, których następstwem jest zachwianie, a wręcz zdecentralizowanie antropocentrycznej pozycji człowieka

jako miary wszechrzeczy, pojęcie to ulega ponownemu rozważeniu. Temat przemodelowania obrazu wspólnoty podejmują badacze posthumanizmu – ruchu ideowego, którego przedmiotem dociekań jest rewizja miejsca człowieka w świecie (Zob. np. Braidotti 2014; Latour 2009; Agamben 2008). Proponują oni zwrócenie uwagi na innych, nie-ludzkich aktorów, dysponujących siłą sprawczą, współkonstyтуujących rzeczywistość: zwierzęta, rośliny, rzeczy¹.

Celem mojego wystąpienia jest przedstawienie wyników badań, które umożliwiają znalezienie odpowiedzi na pytanie o kreację wspólnoty człowieka z nie-ludzkimi aktorami w wybranych dziełach szwajcarskiego pisarza Franza Hohlera. Korzystając z narzędzi ekokrytyki oraz Teorii Aktora-Sieci Bruno Latoura badam relacje zachodzące między członkami wspólnoty a także siły sprawcze w sieci powiązań oraz podmiotowość człowieka. Przedmiotem analizy są dwa dzieła szwajcarskiego pisarza Franza Hohlera – opowiadanie *Die Rückeroberung* (1982) oraz nowela *Die Steinflut* (1998). W pierwszym z nich autor przedstawia obraz zagarniętego przez dzikie zwierzęta i rośliny Zurychu. Mimo początkowego surrealizmu wydarzenia, strachu mieszkańców i próbie wypędzenia zwierząt, z czasem pojawia się perspektywa wspólnego zamieszkiwania miasta. Poprzez otwarte zakończenie czytelnik musi jednak sam rozważyć, jak może zakończy się koegzystencja ludzi i świata natury – wzajemnym zwalczaniem prowadzącym do katastrofy, a może wspólnotą. Zupełnie inny rodzaj wspólnotowych doświadczeń przedstawiono w noweli *Die Steinflut*, w której zaobserwować można relacje dziecka z otaczającym światem. Katharina Disch to siedmioletnia dziewczynka o biocentrycznym światopoglądzie, która przez dziecięcą wrażliwość i dojrzałą wyrozumiałość zdaje się być pośrednikiem między ludźmi a środowiskiem.

Wstępna analiza prowadzi do wniosku, że kontakt z nie-ludzkimi aktorami w obu dziełach Franza Hohlera jest impulsem do refleksji nad charakterem obecnych lub przyszłych relacji wspólnotowych oraz dekonstrukcją granic międzygatunkowych. Autor stawiając w centrum wydarzeń nie-ludzi przypomina, że człowiek nie jest jedynym podmiotem wpływającym na rzeczywistość, a jego losy ściśle splatają się z otoczeniem.

Towards a Borderless Community. The interrelations between human and non-human actors in Franz Hohler's story *Die Rückeroberung* and his novella *Die Steinflut*

Keywords: community, non-human actors, Actor-Network Theory, Swiss prose, posthumanism,

¹Aktorzy według Teorii Aktora-Sieci to byty ludzkie i nie-ludzkie, które znajdują się w złożonej sieci relacji, przy czym każdy aktor jest dla danej relacji równie ważny.

deconstruction, environment, interspecies boundaries

In the collective consciousness, there has been established an understanding of community as an association of people linked by their emotional ties as well as their common identity and tradition. However, this concept is being reconsidered in view of the changes taking place in the world today, the main consequence of which is a disturbed or even decentralised anthropocentric position of the human being as the measure of all things.

The aim of this presentation is to share the results of ongoing research into the creation of a community of human and non-human actors in selected works by the Swiss writer Franz Hohler, namely the short story *Die Rückeroberung* (1982) and the novella *Die Steinflut* (1998). Using the tools provided by ecocriticism and Bruno Latour's Actor-Network Theory, I turn my attention to the non-human actors that co-construct reality by exploring the relationships between community members, the causal forces within networks, and human subjectivity.

A preliminary analysis leads to the conclusion that the contact with non-human actors in both works by Franz Hohler is an impulse to reflect on the nature of present or future community relations and the deconstruction of interspecies boundaries. By placing non-humans at the centre of events, the author reminds his readers that humans are not the only subjects affecting reality and that their lives are closely intertwined with their surroundings.

Mgr Martyna Dziadek

Szkoła Doktorska Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego

Absolwentka komparatystyki literackiej oraz kulturoznawstwa na Uniwersytecie Jagiellońskim, doktorantka w Szkole Doktorskiej Nauk Humanistycznych UJ. Zainteresowana teoriami posthumanistycznymi, feministycznymi nowymi materializmami, ekokrytyką oraz plant studies. Publikowała m. in. w „Czasie Kultury”, „Twórczości”, „Miesięczniku Znak” oraz w „Przeglądzie Kulturoznawczym”.

Roślinno-ludzkie kolaboracje w Planthropocenie

Od kiedy E. F. Stoermer oraz P. J. Crutzen zaproponowali w 2000 roku pojęcie antropocenu, w nauce nastąpił istny boom semantyczny. S. Mentz wskazuje na istotność owych mnogości terminologicznych, dopóki będą one dekodować zakorzenione w samym pojęciu antropocenu kategorie ludzkiego mistrzostwa i sprawczości. Podczas wystąpienia chciałabym zaproponować nową episteme, jaką jest

Planthropocene: hybryda złożona z anthropos oraz planta, będą egzemplifikacją międzygatunkowych połączeń ludzi i roślin. Rośliny wytwarzają bowiem potrzeby do życia tlen — to wystarczający powód, aby zawiązywać z wegetalnymi krewnymi kincentryczne sojusze. Lejtmotywnym referatu stanie się próba nawiązania roślinnego kontraktu (P. Gibson), polegającego na dopuszczeniu natury do głosu poprzez naukę oraz sztukę, które eksplicytnie uwydatniają komunikacyjne zdolności roślin.

Plant-people Conspiracies in the Planthropocene

Keywords: Critical Plant Studies, Environmental Humanities, Planthropocene, Plant Contract

Since E. F. Stoermer and P. J. Crutzen proposed the concept of Anthropocene in 2000, we could experience a real semantic boom of similar concepts with the suffix „cene”. Steve Mentz points to the importance of these multiple terminologies as long as they decode the categories of human mastery and agency rooted in the very concept of the Anthropocene. During my speech, I would like to propose a new episteme which is called Planthropocene: a hybrid of Anthropos and a Planta, as an exemplification of the interspecies connections between humans and plants. Plants produce the oxygen, which is so essential for life on Earth. This is enough reason for the plant kingdom to be invited into the concentric assemblage of relations – the proposition of a plants-and-their-humans hybrid marks out the trajectory for relational co-existence with our vegetal relatives in the face of the climate crisis. The leitmotif of the lecture will be an attempt to establish a plant contract (P. Gibson), consisting in letting nature speak through science and art, which highlight the communicative abilities of plants.

Tomáš Gašpar, Mgr.

Centre for Bioethics FF UCM Trnava

Existuje korelácia medzi kognitívnym a morálnym vylepšovaním človeka?

V diskusiách o biotechnologickom vylepšovaní morálnych schopností človeka je veľmi často kladená otázka: čo si konkrétne predstaviť pod morálnymi schopnosťami, ktoré sa majú vylepšiť? Spočiatku sa v diskusii objavuje najmä návrh na modifikáciu emočných schopností, pričom empatia a altruistické správanie sú hlavnými kandidátmi. Vlna kritiky prišla s tým, že za naše morálne uvažovanie predsa nemôžu byť zodpovedné emócie. Existuje obrovský súbor kognitívnych a rozumových zložiek ľudskej psychiky, na základe ktorých tvoríme morálne sudy, zdôvodňujeme konanie a budujeme etické systémy.

Autori, ktorí spočiatku navrhovali zlepšenie morálky cez modifikáciu emócií museli napokon prijať spomenutú kritiku, hoci sa nevzdali aj svojej pôvodnej myšlienky. A tak diskusia o morálnom vylepšovaní človeka začala sa podobáť na oveľa dávnejšiu diskusiu, a to o kognitívnom vylepšovaní. Hoci dovtedy sa v rámci technologického kognitívneho vylepšovania neuvažovalo o modifikácii samotného morálneho uvažovania. Sú teda nakoniec naše morálne schopnosti, naše morálne uvažovanie a konanie schopné zlepšenia tým, že zlepšíme naše emočné schopnosti, alebo tým, že zlepšíme naše kognitívne schopnosti? Alebo oboje?

Is there a correlation between cognitive and moral enhancement in humans?

Keywords: Enhancement, human psyche, ethical systems, emotional capacities

In discussions regarding biotechnological enhancement of human moral capacities, one question is often repeated: what exactly is meant by the moral capacities that are to be enhanced? At first, what mostly emerges in discussions is the proposal to modify emotional capacities, with empathy and altruistic behavior being the main candidates. A wave of criticism came with the suggestion that emotions cannot be responsible for our moral reasoning. There is a vast array of cognitive and rational components of the human psyche upon which we form moral judgments, justify actions, and construct ethical systems. The authors who initially proposed improving morality through modification of emotions had to eventually accept the aforementioned criticism, although they did not abandon their original idea. And so the discussion of human moral enhancement began to resemble a much earlier discussion, namely that of cognitive enhancement. Although until then, modification of the actual moral reasoning had not been considered within the framework of technological cognitive enhancement. So are our moral capacities, our moral reasoning and action ultimately capable of improvement by improving our emotional capacities, or by improving our cognitive capacities? Or both?

Mgr Mateusz Kaliński

Uniwersytet Warszawski

Absolwent Filologii Polskiej na UW. W ramach Szkoły Doktorskiej Nauk Humanistycznych przygotowuje rozprawę doktorską poświęconą obrazom katastrofy klimatycznej w polskiej literaturze współczesnej. Autor referatów skupionych na problematyce antropocenu w literaturze polskiej (*Kryzys wyobraźni, kryzys wiedzy – najbardziej ludzkie rzeczy pod słońcem? Problemy antropocentrycznego*

poznania w „Solaris” Stanisława Lema – referat zaprezentowany na ogólnopolskiej konferencji naukowej „Języki antropocenu”; „O końcu świata, który trwa, przypominam sobie nieczęsto, są bowiem sprawy ważniejsze”. Nawiedzona codzienność w „Mer de Glace” Małgorzaty Lebdy – referat zaprezentowany na ogólnopolskiej konferencji „Podmioty beczynności”).

Lebda/Sebald: być ze świata katastrofy

Przedmiotem referatu będzie wykazanie oraz określenie tematycznego podobieństwa, które zachodzi między prozą W.G. Sebalda a poezją Małgorzaty Lebdy, szczególnie w wymiarze wymykającego się antropocentryzmowi uwikłania w relacyjność ze światem. Oboje autorów zamierzam przedstawić przez pryzmat, jak to określił Enda Mccaffrey w kontekście autora *Austerlitz*, „ekopoetyki zadośćuczynienia” (*ecopoetics of reparation*), czyli zwrotu ku ekopoetyce w nadziei na ponowne przemyślenie doświadczenia traumy. Zarówno w twórczości Sebalda, jak i Lebdy skorelowanie traum osobistych (dorastania w wrogim naturze środowisku, śmierci bliskich, wyobcowania) z traumami o charakterze globalnym (Zagładą Żydów oraz zwierząt, degradacją środowiska naturalnego, lękiem przed katastrofą klimatyczną) zdeterminowane jest przez logikę widmowości, asynchronicznej katastrofy, która – mającąc nie tylko w przeszłości, lecz także na horyzoncie – reorganizuje doświadczenie rzeczywistości.

Lebda/Sebald: to be from the world of catastrophe

Keywords: Sebald, Lebda, ecopoetics, hauntology, climate catastrophe, trauma

The paper aims to show and define the thematic similarity between the prose of W.G. Sebald and Małgorzata Lebda's poetry. In a broad sense, the works of both authors represent entanglement in the non-anthropocentric relation to the world, which I intend to present in the light of „ecopoetics of reparation”. Coined by Enda Mccaffrey, this term might help to describe Sebald's and, by analogy, Lebda's turn to ecopoetics in hope of rethinking the experience of one's trauma. Both in the works of the presented authors, the correlation between personal complexes and global traumas is determined by the logic of hauntology, *out of joint* catastrophe – looming not only in the past but also on the horizon – that is reorganizing the experience of reality.

Tomáš Károly, PhD

University of Ss. Cyril and Methodius in Trnava

2010 Mgr. Philosophy and Slovak language and Literature, Matej Bel University Banská Bystrica

2014 PhD. Systematic Philosophy, Catholic University in Ružomberok

2020 PhDr. Philosophy, Matej Bel University Banská Bystrica

2022 Assistant professor, University of Ss. Cyril and Methodius in Trnava, Department of Philosophy and Applied Philosophy

Zásahy do prirodzenosti človeka v utopických spoločnostiach v literatúre

V sci-fi umeleckej literatúre sa stretávame s utopickými spoločnosťami, v ktorých čitateľ, od samého začiatku čítania, je konfrontovaný s nejakou nedôverou voči týmto utopickým obrazom. Táto nedôvera pramení v rozpoznaní nejakého rozhodujúceho faktora (napr. potláčanie emócií, eugenika, zlepšovanie schopností ľudí, diskriminácia iných, preceňovanie strojov...), ktorý je do systému umelo a násilne vtlačovaný. Tento prvok vždy ide proti nejakej zložke ľudskej prirodzenosti. Je vždy otázkou času, kedy takýto zásah do prirodzenosti ľudí bude viesť ku krviprelievaniu. Čo je ale dôležitejšie, scenáre týchto fiktívnych spoločností sú analogickým obrazom dobovo súčasných alebo historických politických systémov aplikovaných do sociálnej praxe. Čítanie tejto utopickej literatúry nám ma pomôcť rozpoznať hrozby v súčasných sociálnych systémoch, ktorých ideálna schematickosť vedie od utópie do dystópie.

The interventions against human nature in utopian societies in literature

Keywords: utopia, dystopia, sci-fi literature, human nature, social systems

From the start of reading some sci-fi utopian literature, the reader is confronted with some mistrust which is present in these utopian images. The reader is recognizing a main factor (e.g., suppressing of emotions, eugenics, human enhancement, discrimination of others, overestimating machines...), which is artificially added into the social system. The factor that this reader recognized is still something against the human nature. It's only a matter of time that this intervention against the human nature will lead to a bloodshed. It is imperative that the scenarios of these fictional societies be analogical to historical and contemporary systems applied to social praxis. The reading of the utopian literature is helpful to recognize threats to the current social systems which any ideal schematism may lead from utopia to dystopia.

Mgr Agata Klichowska

Muzeum Książki Dziecięcej, magazyn o muzyce współczesnej „Glissando”

Magister lingwistyki stosowanej oraz studiów amerykanistycznych. Od 2022/23 roku doktorantka w Szkole Doktorskiej Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Warszawskiego, przygotowuje pracę doktorską dotyczącą ekokrytyki dźwięku. Starsza bibliotekarka w Muzeum Książki Dziecięcej, dziale specjalnym i czytelni naukowej Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy – Biblioteki Głównej Województwa Mazowieckiego, który prowadzi badania nad literaturą i kulturą dziecięcą i młodzieżową. Tłumaczka, redaktorka oraz korektorka tekstów w parze polski-angielski z zakresu nauk humanistycznych i społecznych. Członkini redakcji magazynu „Glissando” poświęconemu muzyce współczesnej i ekologii akustycznej.

Ekokrytyka, przekład i onomatopeje. Tłumaczenie literackich pejzaży dźwiękowych w polskich wersjach translatorskich powieści Kennetha Grahame’a "The Wind in the Willows"

Mimo że zjawisko onomatopei doczekało się licznych publikacji na gruncie językoznawstwa, wciąż pozostaje enigmatycznym obszarem badań w przekładoznawstwie. Skupiając się na cechach semantycznych, fonologicznych i ekspresywnych, badacze pomijają zwłaszcza ekopoetyczne aspekty onomatopei – te, które tworzą literackie pejzaże dźwiękowe. Celem proponowanego referatu jest zatem próba otwarcia ekokrytycznego dialogu między intensywnie rozwijającą się dziedziną ekologii akustycznej a stosunkowo nową koncepcją ekotłumaczenia. Zamierzam pokazać, że przekład onomatopei wymaga od tłumacza nie tylko językowego wyczucia i kreatywności, lecz także wrażliwości na otaczające nas środowiska dźwiękowe. Opracowaną przeze mnie ekokrytyczną metodologię zaprezentuję na wybranych przykładach tłumaczeń wyrazów dźwięko- i ruchonaśladowczych w trzech polskich przekładach powieści Kennetha Grahame’a *The Wind in the Willows* (M. Godlewska, 1938; B. Drozdowski, 2009; M. Płaza, 2014), która należy do kanonu „złotego wieku” anglosaskiej literatury dziecięcej. Analiza porównawcza będzie stanowić punkt wyjścia do dyskusji, które polskie przekłady przyczyniają się do „dywersyfikacji” i „ochrony” lub „degradacji” zarówno docelowego systemu nazewnictwa dźwięków, jak i rzeczywistego środowiska akustycznego – i które z tej przyczyny mogą być postrzegane jako ekotłumaczenia.

Ecocriticism, translation, and onomatopoeia. Translating literary soundscapes in Polish renditions of Kenneth Grahame's novel "The Wind in the Willows"

Keywords: acoustic ecology, ecocriticism, eco-translation, golden age of anglophone children's literature, onomatopoeia, literary soundscape

Despite the growing attention onomatopoeia receives in linguistics, it remains peripheral in translation studies. While the researchers focus on the semantic, phonological, and expressive features of onomatopoeias, their ecopoetic function in literary soundscapes remains neglected. Therefore, this presentation makes an attempt to open an ecocritical dialogue between the evolving field of acoustic ecology and the emerging paradigm of eco-translation. I seek to demonstrate that not only linguistic competence and creativity, but also awareness of the sonic environment is needed in translation. For this purpose, an ecocritical methodology will be tested in a case study of onomatopoeia translations in three Polish versions of Kenneth Grahame's novel *The Wind in the Willows* (M. Godlewska, 1938; B. Drozdowski, 2009; M. Placa, 2014), which represents the Golden Age of Anglophone children's literature. This theoretical framing will be a starting point for a discussion of how eco-translation may preserve the diversity of sounds in both the target language and the actual soundscape.

Mgr Katarzyna Koza

Uniwersytet Wrocławski

Absolwentka filologii polskiej UW r ze specjalnością krytycznoliteracką oraz edytorską. Doktorantka w Zakładzie Literatury Polskiej XX i XXI wieku. Zainteresowania badawcze skupia na zagadnieniach dotyczących humanistyki ekologicznej i posthumanizmu; interesuje się zwłaszcza ekokrytyką, ekopoetyką oraz ekofeminizmem. Zajmuje się także typografią. W swoich artykułach podjęła się analizy poezji Wisławy Szymborskiej oraz Urszuli Zajączkowskiej przez pryzmat teorii wchodzących w ramy humanistyki ekologicznej. Przygotowuje rozprawę doktorską o językach współczesnej ekopoezji.

„Ekopoezja”, „zielona poezja” czy może „poezja środowiskowa/ ekologiczna”? Przegląd stanowisk i propozycji nazewniczych

W latach 90. XX wieku przyjęte definicje romantycznej poezji przyrodniczej okazały się niewystarczające, kategoria „pisarza przyrody” zbyt wąska, istniejący kanon zaczęto więc przepisywać

na nowo. Przy tej okazji pojawiło się nowe pojęcie – ekopoezji, inaczej „poezji przyrodniczej”, wyróżniającej się ekologiczną (samo)świadomością. W swoim wystąpieniu chciałabym przyjrzeć się rozwojowi tego pojęcia i nazewnictwu alternatywnemu. Zreferowałabym pojawiające się na gruncie anglosaskim propozycje – od Lawrence’a Buella, Terry’ego Gifforda i Leonarda Scigaja przez J. Scotta Brysona, Davida W. Gilcresta, Johna Shoptaw, Jonathana Skinnera aż po Sarah Nolan czy Jonathana Bate’a. Wystąpienie miałoby charakter przeglądowy, a celem pozostawałoby wypracowywanie jasnych pojęć w odniesieniu do zagranicznych dyskusji.

"Ecopoetry", "green poetry" or "environmental/ecological poetry"? An overview of positions and naming proposals

Keywords: ecopoetry, green poetry, ecological poetry, ecocriticism, ecopoetics

In the 1990s, the accepted definitions of romantic nature poetry proved insufficient, the category of "nature writer" too restrictive, so the existing canon began to be rewritten. On this occasion, a new concept has appeared - ecopoetry, or "nature poetry", which is characterized by ecological (self)awareness. In my presentation I would like to look at the development of this concept and alternative nomenclature. I would review emerging proposals on Anglo-Saxon soil - from Lawrence Buell, Terry Gifford and Leonard Scigaj through J. Scott Bryson, David W. Gilcrest, John Shoptaw, Jonathan Skinner to Sarah Nolan or Jonathan Bate. The speech would be an overview, and the goal would remain to develop clear concepts in relation to foreign discussions.

Dr Anna Kujawska-Kot

Uniwersytet Warszawski

Publikowała w „Przestrzeniach Teorii, „Przeglądzie Socjologicznym”, „Fabrica Societatis”. Autorka rozdziałów w monografiach naukowych: *W kulturze wstydu? Wstyd i jego reprezentacje w tekstach kultury*, *Widzenie siebie. Selfie. Autoportret. Terapia*, *Dyskurs (para)medyczny. Gatunki – funkcje – przeobrażenia*, *Tożsamość. Kultura. Nowoczesność* t. 1 i 2, *Kultury obcości*, *Czarownice. Studia z kulturowej historii fenomenu*, *Transgresja – interdyscyplinarność – dyskurs. Paradygmaty współczesnej neofilologii*, *Inny w podróży* t. 2. Niedawno obroniła rozprawę doktorską *Doświadczenie niezgodności płciowej i procesu tranzycji bohatera transseksualnego w literackiej i filmowej odświeżeniu*, napisaną pod kierunkiem profesor Ewy Szczęsnej na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego.

Dystopie malowane popiołem i kawą – o literackich i filmowych powinowactwach obrazu

W referacie zostaną poddane refleksji możliwe światy dystopijne opisane przez Cormaca McCarthy'ego i sfilmowane przez Johna Hillcoata. Powieść *Droga* operuje wręcz filmowym sposobem kadrowania obrazu oraz ciekawym zastosowaniem filtrów, przesłon. W jaki sposób i za pomocą jakich przedmiotów bohaterowie doświadczają obrazów agonialnego świata? Czy jest jeszcze miejsce na sensualną relację człowieka ze (szczątkową) przyrodą, z darami natury? Czy raczej jest to już relacja zapośredniczona (ptaki w książce)? Jaką funkcję pełnią ślady (własne i drugiego człowieka)? Czy człowiek porównany do zwierzęcia ulega w dystopijnym świecie ucłowieczeniu?

Kolejne zagadnienia, które zostaną zbadane to: określenie funkcji, jakie pełni w utworze literackim i filmowym monochromatyczna kolorystyka; odwołanie do techniki malowania kawą w interpretacji dzieła Hillcoata.

Aby wyeksponować temat ekologicznej tragedii i zarazem nakreślić wariant ekocentrycznego sposobu myślenia w referacie pojawią się również odwołania (na zasadzie ramy kompozycyjnej) do powieści Marie Pavlenko *A kiedy zniknie pustynia*.

Dystopias painted with ashes and coffee – about the literary film affinities of the picture

Keywords: dystopia, trace, coloring, coffee painting technique, ecological tragedey, ecocentric thinking

The paper will reflect on the possible dystopian worlds described by Cormac McCarthy and filmed by John Hillcoat. The novel *The Road* uses a cinematic way of framing the image and an interesting use of filters and apertures. How and with what objects do the heroes experience images of the agonial world? Is there still room for a sensual relationship of man with (residual) nature, with the gifts of nature? Or is it already a mediated relationship (birds in the book)? What is the function of traces (own and other people's)? Is man compared to an animal humanized in a dystopian world?

Other issues that will be examined are: determining the functions of monochromatic colors in a literary and film work; reference to the technique of painting with coffee in the interpretation of Hillcoat's work. In order to expose the theme of ecological tragedy and at the same time outline a variant of the ecocentric way of thinking, the paper will also include references (on the basis of a compositional

framework) to Marie Pavlenko's novel *And when the desert disappears*.

Lic. Szymon Kuś

Wydział Biologii Uniwersytetu Jagiellońskiego; Wydział Historyczny Uniwersytetu Jagiellońskiego

Historyk, badacz dziejów nauki, edukator, absolwent Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, współpracownik Instytutu Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, członek Górnośląskiego Koła Ornitologicznego i Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków. W 2019 r. czynnie uczestniczył w przedsięwzięciach Śląskiego Ruchu Klimatycznego, Strajku dla Ziemi i Młodzieżowego Strajku Klimatycznego, między innymi włączając się we współorganizację Strajku dla Ziemi w Katowicach, który odbył się 27 IX 2019 r., a także organizując „Marsz Tysięcy Miast” w Tarnowskich Górach. Jest współautorem manifestu Śląskiego Ruchu Klimatycznego.

Agnieszka Czaplą

Wydział Biotechnologii i Ogrodnictwa Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie

Studentka Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie i wolontariuszka wegańskiej grupy „Anonymous for Voiceless”. W ramach działań grupy „Anonymous for Voiceless”, od 2018 roku bierze czynny udział w jej przedsięwzięciach służących nagłaśnianiu idei weganizmu i problematyki praw zwierząt w dobie kryzysu klimatyczno-ekologicznego, szczególnie wspierając przy tym przygotowywanie i przeprowadzanie cyklu wydarzeń pod nazwą „Sześcian” w Katowicach.

Obraz ochrony przyrody w „Panu Tadeuszu” Adama Mickiewicza wobec problematyki nauk o ochronie przyrody

Adam Mickiewicz w poemacie „Pan Tadeusz, czyli ostatni zajazd na Litwie” opisał dwie koncepcje z zakresu ochrony przyrody: inspirowaną pracami naukowymi A. von Humboldta nowatorską ideę drzewa jako *pomnika* i zakorzenioną w staropolskiej tradycji myśliwskiej metodę ochrony siedlisk naturalnych jako *mateczników* zwierzyny. W Księdze IV „Pana Tadeusza”, pt. „Dyplomatyka i łowy”, polski wieszcz dał wyraz dalekowzrocznemu, profetycznemu spojrzeniu na relacje człowieka z naturą, przewidując niektóre problemy zoologii, ekologii konserwatorskiej i ekologii restytucyjnej – dyscyplin ewoluujących na przestrzeni następnych stuleci. W literackich rozważaniach nad troską człowieka o

florę i faunę, Adam Mickiewicz wyprzedził twórców transcendentalizmu, na czele z R. W. Emersonem i H. D. Thoreau.

The image of nature conservation in Adam Mickiewicz's "Pan Tadeusz" from the perspective of conservation biology

Keywords: Adam Mickiewicz, conservation biology, hunting, natural monument, Pan Tadeusz, romanticism

In the poem "Pan Tadeusz; or The Last Foray in Lithuania", Adam Mickiewicz described two concepts in the field of nature protection: the innovative idea of a tree as a pomnik (monument), inspired by the scientific works of A. von Humboldt, and the method for the protection of a natural habitat as a matecznik (game nursery), rooted in the old Polish hunting tradition. In Book IV of "Pan Tadeusz", titled "Diplomacy and the Chase", the Polish bard expressed a far-sighted, prophetic view of the relationship between humans and nature, anticipating some of the problems of zoology, conservation ecology and restitution ecology – disciplines evolving over the next centuries. In his literary deliberations on the care of flora and fauna, Adam Mickiewicz was ahead of the founders of transcendentalism, especially R. W. Emerson and H. D. Thoreau.

Ivan Lacko, PhD

Faculty of Arts, Comenius University in Bratislava

Ivan Lacko's research interest is in posthuman and bioethical issues presented in film and literature. His most recent and relevant publications on this topic include

On the path to sentience - post-digital narratives in "Westworld" In: World Literature Studies. - Roč. 9, č. 3 (2017), s. 29-40. - ISSN (online) 1337-9690

Ani úmysel, ani náhoda - skôr niečo medzi tým: posthumanistické témy vo filme Ex Machina. In: Filozofia. - Roč. 75, č. 2 (2020), s. 148-157. - ISSN (print) 0046-385X

Prekrásny nový postsvet: posthumánne situácie v literárnych a filmových dielach, Bratislava: Univerzita Komenského, 2021

Bioethical Issues in Fictional Narratives – Kazuo Ishiguro's *Klara and the Sun*

Keywords: bioethics, human, posthuman, literary narratives, autonomy, artificial intelligence

This contribution seeks to discuss the narrative approach in Kazuo Ishiguro's 2021 novel *Klara and the Sun* whose first-person narrator, Klara, is not human, but an artificial being, designed to be a social companion to people. Applying a series of texts addressing bioethical issues, such as Kantian autonomy as discussed by Louise Campbell (2017) and the considerations about virtue(s) and moral justification presented by Tom L. Beauchamp and David DeGrazia (2004), the paper will endeavor to contemplate how (bio)ethical issues become prominent in Ishiguro's narrative.

Dr Marcin Leszczyński

Uniwersytet Warszawski

Doktor nauk humanistycznych, polonista i anglista, adiunkt w Zakładzie Komparatystyki Instytutu Literatury Polskiej na Uniwersytecie Warszawskim. Obszary zainteresowań: polska i angielska literatura okresu romantyzmu, komparatystyka literacka, związki literatury i nauki. Autor książki „*Lutnia szalonego barda*”. *Metaliterackie aspekty poematów dygresyjnych Byrona i Słowackiego* (2014). Współredaktor tomów: *Poemat dygresyjny Juliusza Słowackiego. Struktura, konteksty, recepcja* (2011; współredaktor: M. Kalinowska) oraz *Między dyskursami, sztukami, mediami. Komparatystyka jutra* (2017; współredaktorzy: E. Szczęsna, P. Kubiński). Ostatnio opublikował m.in. artykuł *Despotyczne oko? Romantyczne unaukowanie obrazu natury (Słowacki–Bacon, Mickiewicz–Kepler)*, „Forum Poetyki” wiosna 2021 (24).

***Ancient Mariner Big Read* jako multimedialna ekolektura ballady S.T. Coleridge'a**

Przedmiotem analizy w referacie będzie multimedialny projekt *Ancient Mariner Big Read*, który stanowi współczesne odczytanie ballady S.T. Coleridge'a *The Rime of the Ancient Mariner* z 1798 roku. Utwór Coleridge'a bywa interpretowany jako obraz celowego niszczenia natury przez człowieka i późniejszego mierzenia się z odwetem ze strony świata przyrody. *Ancient Mariner Big Read* podąża tym tropem, prezentując 40 fragmentów tekstu Coleridge'a, recytowanych przez znane postacie ze świata kultury, wraz z towarzyszącymi obrazami bądź dziełami multimedialnymi stworzonymi przez współczesnych artystów jako komentarz do poematu, spośród których większość wydobywa z utworu wątek antropogenicznego oddziaływania na środowisko naturalne.

***Ancient Mariner Big Read* as a multimedia eco-reading of S.T. Coleridge's ballad**

Keywords: *Ancient Mariner Big Read*, S.T. Coleridge, *The Rime of the Ancient Mariner*, retelling, multimedia, digital works of art, ecocriticism, the natural world

The paper analyses a multimedia project *Ancient Mariner Big Read* which is a contemporary interpretation of S.T. Coleridge's ballad *The Rime of the Ancient Mariner* (1798). Coleridge's text tends to be read as a depiction of a deliberate destruction of nature by a human and subsequent reprisals from the natural world. *Ancient Mariner Big Read* is constructed in a similar vein, presenting 40 fragments of Coleridge's ballad, recited by celebrities and accompanied by contemporary pieces of art, most of which emphasize a motif of the human influence on the natural environment.

Dr Weronika Lipszyc

Zakład Komparatystyki, Uniwersytet Warszawski

Adiunk w Zakładzie Komparatystyki na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, doktor w zakresie literaturoznawstwa, magister filologii polskiej i historii sztuki na UW. Zainteresowania naukowe: relacje między werbalnością a wizualnością, literaturą i sztukami plastycznymi (w szczególności na przełomie XIX i XX wieku); problematyka komparatystyki interartystycznej, kulturowe uwarunkowania percepcji wizualnej, dyskursy związane z widzeniem, ekopoetyka. Sympatyczka ogólnouniwersyteckiego interdyscyplinarnego Studenckim Kołem Naukowego SKN UW dla Klimatu. Uczestniczka II edycji Szkoły Ekopoetyki.

Obszary racjonalności. Jak mówić o kryzysie klimatycznym?

Kryzys klimatyczny to zjawisko trudne do ujęcia w ramach jakiegokolwiek dyskursu: ze względu na wieloaspektowość i wielopłaszczyznowość może być opisywany tylko w perspektywie transdyscyplinarnej, a już wyczerpujące ujęcie w ramach jednej dziedziny okazuje się problematyczne. Wątpliwości budzi także język używany do jego wyrażenia.

Ogromna ilość piśmiennictwa, która powstała w ciągu ostatnich kilku dekad proponuje nam biegunowo różne rozwiązania: od eskapizmu po zanurzenie w katastrofie. Jaki wybór (czy wybory) okażą się najbardziej zasadne? Wątpliwości te wydają się szczególnie aktualne w odniesieniu do piśmiennictwa naukowego, które stara się być intersubiektywnie zrozumiałe i poddawać się metodologicznemu oraz retorycznemu rygorowi. Biorąc jednak pod uwagę wagę i pilność wyzwań klimatycznych, konieczna

wydaje się reforma naukowego idiomu, aby mógł zostać usłyszany poza wąskim kręgiem specjalistów. W referacie postaram się przyjrzeć najważniejszym aspektom budowania refleksji na temat kryzysu klimatycznego.

Areas of rationality . How to talk about the climate crisis?

Keywords: climate crisis, crisis of imagination language, discourse, science, literature

The climate crisis is a phenomenon that is difficult to grasp within any discourse: due to its multi-faceted nature and multi-faceted nature, it can only be described from a transdisciplinary perspective, and an exhaustive approach within one field turns out to be problematic. The language used to express it also raises doubts.

The enormous amount of literature that has been written over the past few decades offers us completely different solutions: from escapism to immersion in a catastrophe. Which choice (will the election) prove to be the most legitimate? These doubts seem particularly relevant in relation to the scientific literature, which tries to be intersubjectively understandable and submit to methodological and rhetorical rigor. However, given the importance and urgency of the climate challenges, it seems necessary to reform the scientific idiom so that it can be heard outside the narrow circle of specialists. In this paper, I will try to look at the most important aspects of building a reflection on the climate crisis.

Dr Waczesław Łewycki

Narodowa Akademia Nauk Ukrainy

Waczesław Łewycki – ukraiński literaturoznawca. Kandydat nauk filologicznych (od 2012). Obronił pierwszą dysertację o tekście kijowskim w literaturze ukraińskiej, dotyczącą zwłaszcza kwestii przestrzeni przyrody w mieście. W latach 2012–2013 młodszy pracownik naukowy w Instytucie Literatury im. Szewczenki Narodowej Akademii Nauk Ukrainy, później, w tym w czasie teraźniejszym, – badacz niezależny i urzędnik państwowy. Członek zespołu autorskiego najnowszej akademickiej *Historii Literatury Ukraińskiej* (tom XII). Pracował nad kilkoma monografiami, w szczególności książką *Wiktor Petrow: mapowanie twórczości pisarza* (Kraków: Universitas, 2020; współautor). Mieszka w Kijowie.

Wybrane publikacje:

- Кисва текст у літературній творчості Шевченка // *Шевченківська енциклопедія*: в 6 т. Київ[: Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України], 2013. Т. 3;
- Міфологія модернізму в київському тексті української поезії // *Київ і слов'янські літератури* / упоряд. Д. Айдачич. Київ: Темпора; Београд: SlovoSlavia, 2013;
- Міфопоетика Дніпра в київському тексті 1910х – 1930х років // *Теорія літератури: концепції, інтерпретації*. Київ: Логос, 2012;
- Анімальний міф у структурі київського тексту // *Сучасні літературознавчі студії*. Київ, 2011. Вип. 8;
- Буколичність київського міського тексту в українській поезії I пол. XX ст. // *Літературознавчі студії*. Київ, 2009. Вип. 24

The Resort City near the Exclusion Zone: the Peculiarities of Kyiv Urbanism by Attyla Mohylnyi

Keywords: sign, image, myth, city text, nature

Emphasizing images of nature is one of the important trends in the artistic understanding of Kyiv. It is noticeably revealed in the poetry of Attyla Mohylnyi, a Ukrainian urbanist of the generation of the 1980s. This decade as a whole is of interest, because it manifests the transition from the established idea of the capital of Ukraine – the centre of harmony to the awareness of the consequences of the Chornobyl disaster for the city.

The purpose of the study is to highlight the features of Kyiv's naturalness, represented in Mohylnyi's writings. Corresponded problems are considered in the actual figurative (anthropogenic loci are a continuation of nature), historiosophical (Kyiv is likened to the soil, where the "seeds" of various ethnic cultures are brought), as well as mimetic aspects (organicity is accentuated thanks to the spontaneous form of free verse).

«Місто-курорт біля зони відчуження: особливості київської урбаністики Аттіли Могильного»

Підкреслення образів природи – одна з важливих тенденцій у художньому осмисленні Києва. Вона своєрідно розкрита в поезії Аттіли Могильного, українського урбаніста покоління 1980-х років. Це десятиліття в цілому становить інтерес, адже засвідчує перехід від усталеного уявлення про столицю України – осередок гармонії до усвідомлення наслідків Чорнобильської катастрофи для міста. Мета дослідження – висвітлити риси київської природності, репрезентовані в доробку

Могильного. Відповідні проблеми розглядаються у власне образному (антропогенні локуси є продовженням природи), історіософському (Київ уподібнений до ґрунту, куди привносяться «насінини» різних етнічних культур), а також міметичному аспектах (органічність вияскравлено завдяки стихійній формі вільного вірша).

Miasto kurortowe w pobliżu strefy wykluczenia: osobliwości kijowskiej urbanistyki Attyli Mohylnego

Akcentowanie obrazów przyrody to ważna tendencja w artystycznych interpretacjach Kijowa. W swoisty sposób objawia się ona w poezji Attyli Mohylnego, ukraińskiego neomodernisty pokolenia lat 80. XX wieku. Ta dekada na ogół wzbudza zainteresowanie, ponieważ świadczy o przejściu od ustalonej idei stolicy Ukrainy – centrum harmonii do świadomości skutków katastrofy w Czarnobylu dla miasta. Bardzo istotna wydaje się również osoba wymienionego pisarza. W planie biograficznym Mohylny to nie tylko oryginalny urbanista, ale też jeden z nielicznych ukraińskich literatów urodzonych w Kijowie. Celem referatu jest ukazanie cech kijowskiej natury reprezentowanych w dorobku Mohylnego. Poszczególne kwestie są rozpatrywane w aspektach ikonicznym, historiozoficznym, a także mimetycznym.

W pierwszym z nich loci antropogeniczne okazują się kontynuacją natury. Na przykład kawiarnia w centrum zostaje porównywana do altany w sosnowym lesie (wiersz 1 z cyklu „Kawiarnie”), a kamień w budynkach wydaje się „cienki i przezroczysty, // jak gałęzie drzew” (utwór 3 z cyklu „Chimery”). Mapę sztucznych loci wizualizują żółędzie, które spadając „poznaczą fabryki, stacje, porty” (vers libre 1 z cyklu „Katedra”). Z kolei „kraj, // do którego tak długo szedł” podmiot liryczny, symbolizuje „działka polnych kwiatów // z pustym basenem // trochę na prawo” („Na skale”).

Drugi aspekt odnosi się do ujęcia społeczności mieszkańców miasta. Mohylny dostrzegł nie tylko destrukcyjny element w tych, którzy przybyli do miasta lub nie byli wystarczająco zakorzenieni w przestrzeni. Migranci i koczownicy mają szansę na głębsze samopoznanie i dalszą przemianę światopoglądową. Najwyraźniej tę ewolucję odzwierciedla ostatni utwór z cyklu „Wspomnienia przejściowe”. Jeśli wielu humanistów wyróżniło modernistyczną ideę miasta jako tygla tożsamości, poeta nie unikał metafor biologicznych. W rzeczywistości radykalnie zreinterpretował mit Kijowa – czarownego miasta-ogrodu, całkowicie ustalony po przywróceniu mu statusu stolicy Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej w roku 1934. W rozumieniu Mohylnego dawna stolica Ukrainy została stworzona przez romantyczny rozproszony „motłoch”, który przyniósł ze sobą „nasiona dziwnych roślin, // czepne oczy o różnych kolorach // oraz niesamowite słowa i nazwy”. Imigranci, uosabiający naturalność i energię, zasiedlili „gołębiami i wiśniami // wszystkie ziemie niczyje”.

Mimetyczny aspekt pozwala traktować naturalność jako cechę języka artystycznego. Organiczność jest wyjaskrawiona przez żywiołową formę wiersza wolnego. Zgodnie z koncepcją Michaela M. Naydana „lekki vers libre” Mohylnego koresponduje z „płynną świadomością” i czujnością do „straconego korzenia”. Naprawdę Mohylny został jednym z najbardziej zauważalnych autorów aktywnie popularyzujących formę medytacyjnego urbanistycznego wiersza wolnego w ukraińskiej poezji końca XX wieku. Jej kształt między innymi często podkreśla zależność antropogenicznej, dość racjonalnej i strukturalizowanej, przestrzeni miasta od bardziej spontanicznych przejawów przyrody w Kijowie.

Dr Sabina Macioszek

Uniwersyteckie Centrum Transferu Wiedzy i Technologii Uniwersytetu Opolskiego

Zainteresowania naukowe badaczki skupiają się zwłaszcza wokół technonauki oraz performansów, w przypadku których można mówić o współpracy człowieka i więcej-niż-ludzi. Zgłębia procesy przenikania się badań naukowych, sztuki i praktyk życia codziennego. Autorka monografii *Opera, ciała, technologie. Strategie współdziałania w XXI wieku* (Wydawnictwo UMK, 2020). Publikowała między innymi w „Didaskaliach”, „Quarcie”, monografiach zbiorowych.

Granie, pożeranie i wyciąganie z opresji, czyli jaką przyszłość może mieć wspólna aktywność ludzi i bakterii

Bakterie – sprzymierzeńcy ludzi w walce z niektórymi typami odpadów: plastikiem czy wyciekami ropy naftowej. Pomagają w renowacji bezcennych dzieł sztuki. Niedawno stwierdzono ich obiecującą w dziedzinie nauk medycznych „muzykalność”. Większość produkcji filmowych oraz tekstów literackich przedstawia je jednostronnie – jako niepożądane, groźne organizmy. Czy powinno się to zmienić? Bakterie i ludzie, nierzadko zestawiani na przeciwległych końcach ewolucji, coraz częściej współpracują bowiem przy okazji realizacji projektów naukowych i artystycznych. Wspólna przyszłość, budowana na bazie tych kooperacji, zapowiada się całkiem pomyślnie. W wystąpieniu przedstawię wybrane przykłady najnowszych działań badawczych i artystycznych, w których bakterie to aktywni sprawcy, zmieniający zastaną rzeczywistość.

Playing, devouring and getting out of trouble, or what future the common activity of humans and bacteria may have

Keywords: bacteria, collaboration, new materialism, pop-culture, scientific facts, speculative thinking

Bacteria: people's allies in the fight against certain types of waste – plastic garbage or oil spills. They help in restoring priceless works of art. Their promising “musicality” in the field of medical science has recently been found. Most film productions and literary texts present them one-sidedly – as undesirable, dangerous organisms. Should that change? Bacteria and humans, often juxtaposed at opposite ends of evolution, more and more often collaborate in various scientific and artistic projects. The common future built on the basis of these cooperation promises to be quite successful. In the presentation, I will present selected examples of the latest research and artistic activities in which bacteria are active agents that change the existing reality.

Dr hab. Żaneta Nalewajk-urecka

Zakład Komparatystyki, Uniwersytet Warszawski

Prowadzone przeze mnie badania koncentrują się wokół trzech obszarów:

1. komparatystyki, w tym komparatystyki literackiej, komparatystyki interdyscyplinarnej (ze szczególnym uwzględnieniem relacji pomiędzy literaturą, filozofią i antropologią), literatury światowej oraz metodologii badań porównawczych,
2. historii literatury polskiej XX i XXI wieku oraz metodologii badań historycznoliterackich
3. antropologii literackiej.

Książki autorskie

Ż. Nalewajk, *Problematyka cielesności w prozie Brunona Schulza i Witolda Gombrowicza*, Gdańsk 2010.

Ż. Nalewajk, *Leśmian międzynarodowy — relacje kontekstowe. Studia komparatystyczne*, Kraków 2015.

Ekosondy poznawcze. O funkcjach biologicznych modeli i tropów w literaturoznawstwie oraz najnowszej poezji polskiej

W planowanym referacie chciałabym omówić w zarysie sposoby funkcjonowania w literaturoznawstwie modeli biologicznych (m.in. określających morfologię dzieła literackiego, opisujących ewolucję form literackich czy odnoszących się – jak ekokrytyka – do trybu lektury

wysuwającego na plan pierwszy relację człowieka i środowiska, w którym żyje) i związanych z nimi kategorii (np. homologii, analogii, adaptacji, itp.) o transdyscyplinarnym potencjale, a następnie dookreślić funkcje tropów biologicznych w najnowszej poezji polskiej pióra autorek i autorów różnych generacji w tym Krystyny Miłobędzkiej *Zbierane, gubione. 1960-2010*, Wisławy Szymborskiej (*Widok z ziarnkiem piasku*), Jarosława Marka Rymkiewicza (*Zachód słońca w Milanówku, Do widzenia gawrony*), Anny Matysiak (*Tyle nieznanych ryb*), Kamili Pawluś (*Rybarium*), Urszuli Zajączkowskiej (*Patyki, badyle, Piach*), Marzanny Bogumiły Kielar (*Monodia*), Leszka Szarugi (*Mucha*), Piotra Mitznera (*Mucha!*), Dariusza Syski (*Cała w piachu*), Bohdana Sławińskiego (*Sztućce do glist*), Edy Ostrowskiej (*Śmiech i łaska*), Julii Fiedorczyk (*Psalmy*), Macieja Bobuli (*wsie, animalia, miscellanea*) i innych, by w konkluzji wystąpienia rozważyć operacyjność modeli i kategorii przywołanych w jego pierwszej części oraz odpowiedzieć na pytanie, dlaczego mogą one odegrać rolę sond epistemologicznych otwierających drogę do innego poznania.

Lic. Maria Pieniążek

Instytut Kultury, Uniwersytet Jagielloński

Ukończyła kierunek „zarządzanie kulturą i mediami” w Instytucie Kultury Uniwersytetu Jagiellońskiego, kontynuuje studia magisterskie na kierunku „zarządzanie kulturą współczesną”. Współautorka artykułu naukowego Zarządzanie zespołem więcej-niż-ludzkim. Studium przypadku kocięj kawiarni „Kociarni” wydawanego w czasopiśmie Zarządzanie w Kulturze. Członkini Humanistic Management Network, zaangażowana w oddolne adaptowanie uniwersytetu do zmian klimatycznych. Badawczo zainteresowana zwrotem ku zwierzętom w naukach o zarządzaniu, posthumanizacją zarządzania i jego języka.

Lic. Jakub Wydra

Ośrodek Międzyobszarowych Indywidualnych Studiów Humanistycznych i Społecznych, Uniwersytet Jagielloński

Badacz, teoretyk, krytyk sztuki. Student Międzywydziałowych Indywidualnych Studiów Humanistycznych na Uniwersytecie Jagiellońskim; licencjat zarządzania kulturą i mediami Instytutu Kultury Uniwersytetu Jagiellońskiego. Autor artykułu *Radykalna inkluzyność. Posthumanistyczne perspektywy podmiotowego włączenia istot pozaludzkich w procesy zarządzania* wydawanego w czasopiśmie *Zarządzanie w Kulturze*. Członek Humanistic Management Network, zaangażowany w

oddolne adaptowanie uniwersytetu do zmian klimatycznych. Naukowo zainteresowany problematyką implementacji filozofii krytycznego posthumanizmu na grunt nauk społecznych.

Język więcej-niż-ludzki. Posthumanizacja języka tekstu Glasgow Climate Pact

„Granice naszego języka są granicami naszej wyobraźni” – dążąc do realnej zmiany, musimy rozpocząć od zmiany języka. Problem badawczy eksplorowany w wystąpieniu polega na eksperymentalnej posthumanizacji języka oraz przekazu wybranych fragmentów Glasgow Climate Pact, z zamiarem inkluzji aktorów pozaludzkich w dyskurs dokumentu. Pozwala to zaakcentować ich sprawczość i godność, co przyjmujemy za warunek *sine qua non* odejścia od eksploatacyjnego sposobu zorganizowania świata w antropocenie. Cel badania stanowi rozważenie posthumanizacji języka oficjalnego jako narzędzia wspomagającego odpowiedź na wyzwania kłębowiska kryzysów antropocenu, w szczególności kryzysu klimatyczno-ekologicznego oraz – kryzysu wyobraźni. W wystąpieniu zaprezentujemy fragmenty oryginału i fragmenty sposthumanizowane.

More-than-human language. Posthumanization of the language of the Glasgow Climate Pact text

Keywords: Posthumanism, Anthropocene, language, critical posthumanism, posthumanistic management, climate catastrophe

"The limits of our language are the limits of our imagination" - in pursuit of real change, we must begin by changing the language. The research problem explored in the presentation is the experimental posthumanization of the language and transmission of selected excerpts from Glasgow Climate Pact, with the intention of including non-human actors in the discourse of the document. This allows us to highlight their agency and dignity, which we take as a *sine qua non* condition for moving away from the exploitative way of organizing the world in the Anthropocene. The aim of the study is to consider the posthumanization of official language as a tool to help respond to the challenges of the cluster of crises of the Anthropocene, in particular the climate-ecological crisis and - the crisis of imagination. The presentation will feature excerpts from the original and excerpts from the post-humanized.

Mariusz Pisarski, PhD

University of Information Technology and Management in Rzeszów

Mariusz Pisarski, PhD, is a hypertext scholar, translator, and publisher. Author of *Xanadu. Hypertextual metamorphosis of prose* (Kraków, 2013) and co-editor of *Remediation. Remediation: Crossing Discursive Boundaries* (2019). He is the chief editor of "Techsty" – journal on new media and literature. Teaches creative writing, hypertext, Twine and non-linear storytelling. Scholarly interest include: comparative studies, posthumanist futures, digital materiality and rhetoric, digital preservation. Recently he has produced the online English version of *Twilight. A Symphony* (2022) by Michael Joyce: digital reconstruction and preservation project hosted by the ELO Next Archive at Washington State University.

He is an assistant professor at Chair of media and Journalism, University of Information Technology and Management in Rzeszów. Postdoctoral researcher at the Centre of Bioethics of University of Sts. Cyril and Methodius (UCM) in Trnava. Research affiliate at the Electronic Literature Lab, Washington State University Vancouver.

From Interface Gardens to Environmentalism: how nature was used, abused and rescued in digital art

Keywords: Ecopoetics, Discourse studies, electronic literature, digital materiality, Anthropocene

The early days of the digital revolution were abundant in spatial metaphors: cyberspace was a city to live in and network with your global neighbours, the Internet was an ocean inviting us each day to do some surfing, and the literary hypertext was a garden of forking paths. On their own, these conceptual metaphors present harmless, neutral or even friendly attitude towards nature. However, combined with notions of virtuality and immateriality of the digital, they can relegate reflection on environmental impact of digital technologies to the background of public and academic discourse. Whisprenet, the cloud, the Metaverse – names and labels for digital services obscure the presence of server farms, digital waste, and energy consumption needed to get a smartphone to every person on the planet. When hypertext garden is destroyed by information highway, digital art is no longer innocent. In this paper I reflect on environmental awareness in the Ecopoetics section of the journal *Electronic Book Review*. Founded in the early nineties, EBR has been a leading place for critical theory on the Web for over 20 years. A reflection on the evolution of ideas and a change in circulation of major descriptive metaphors can shed a light on how the discourse surrounding digital technologies changed from the initial optimism of the pioneers of the digital frontier (“electronic book does not need to be printed so it is eco-friendly”)

to the anxieties of the Anthropocene perspective.

Mgr Michał Piasecki

Szkoła Doktorska Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Warszawskiego

Doktorant w Szkole Doktorskiej Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Warszawskiego, członek Zakładu Filmu i Kultury Wizualnej w Instytucie Kultury Polskiej UW. Przygotowuje rozprawę doktorską o sposobach wizualizowania kryzysu klimatycznego, społecznym znaczeniu paliw kopalnych i koncepcjach sprawiedliwości klimatycznej.

Rola literatury i etyka praktyk piśmienniczych w koncepcji „powolnej przemocy”

Roba Nixona

Pojęcie „powolnej przemocy” rozwinięte przez Roba Nixona, zajęło w ostatnich latach ważne miejsce w słowniku ekokrytyki, m.in. to za jego sprawą możliwe było powiązanie studiów postkolonialnych z humanistyką środowiskową. Nixon mianem „powolnej przemocy” określił opóźniony w czasie i przestrzeni sposób ujawniania się skutków katastrof ekologicznych. W moim referacie będę chciał przyjrzeć się poznawczej zdolności przypisywanej językowi literackiemu przez Nixona, która sprawia, że literatura może być jedną z istotnych odpowiedzi na problemy z „brakiem dramaturgii i niedoborem spektaklu” lokalnych kryzysów środowiskowych. Będzie mnie też interesowało, jak Nixon postrzega etyczne powinności twórcy wobec wspólnoty doświadczającej „powolnej przemocy” oraz zaproponowana przez niego metoda lektury wybranych powieści środowiskowych (Indry Sinha, Kena Saro-Wiwa, Arundhati Roy).

The Role of Literature and the Ethics of Writing Practices in Rob Nixon's Concept of "Slow Violence"

Keywords: Slow violence, Rob Nixon, ethics, ecological disasters, socially engaged writing

The concept of "slow violence" created by Rob Nixon has become an important part of the vocabulary of eco-criticism. Nixon called "slow violence" a time and space-delayed way of manifesting the effects of environmental disasters. In my article I would like to look at the epistemological capacity attributed to

literary language by Nixon, which makes literature one of the important responses to the “lack of drama and spectacle” problems of local environmental crises.

Pavol Rankov, Doc., PhD

Faculty of Arts, Comenius University, Bratislava, Slovakia

Pavol Rankov is the assistant professor at Faculty of Arts, Comenius University in Bratislava. Topics of his interest are technologies in society and literary communication in the digital era. Publications: Author – authorship – authority (Autor – autorstvo – autorita). In: Knižničná a informačná veda, Vol. 29. Bratislava: Univerzita Komenského, 2021. A Survey of Student Information and Media Behavior during the Pandemic and Lockdown (Výskum informačno-mediálneho správania vysokoškolákov počas pandémie a lockdownu). In: Fenomén 2021. Bratislava: Univerzita Komenského, 2021. Social media or inhuman media? Közösségi média vagy embertelen média? In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros. Vol. 29, N. 9 (2020). Copy in culture: occurrence and responsibilities (Kópia v kultúre: výskyt a funkcie) In: Culturologica Slovaca. Vol. 5, N. 2 (2020).

Ked' Poľka Agnieszka nájde po potrate útočisko v kláštore heretických sestier v Čechách

Vo vystupeníu budeme analyzovať, ako česká spisovateľka Kateřina Tučková pristúpila k téme interrupcie vo svojom monumentálnom románe *Bílá Voda* (Brno, Host 2022, 686 strán), a to napriek tomu, že interrupcia je tu len okrajovou tematickou a dejovou líniou. Metódou sémantickej analýzy budeme sledovať za akých okolností či pre aké dôvody k interrupcii prišlo, ako na ňu reagovali jednotlivé postavy a aké mala prípadné dôsledky pre životy postáv.

How a Polish girl Agnieszka had an abortion and then found refuge in a monastery of heretical sisters in Bohemia

Keywords: Semantic analysis, Kateřina Tučková, Czech literature, abortion in fiction

The paper will analyze how the Czech writer Kateřina Tučková approached the topic of abortion in her monumental novel *Bílá Voda* (Brno, Host publ. 2022, 686 p.). Although the abortion is only a marginal

thematic and plot line, it has a significant ideological context. The method of semantic analysis will be used to monitor under what circumstances and for what reasons the abortion took place, how individual characters reacted and what impact the abortion had on their lives.

Andrej Rozemberg, PhD

University of St Cyril and Methodius in Trnava

Andrej Rozemberg is an associate professor at the University of St Cyril and Methodius in Trnava. He is working on issues straddling anthropology and ethics, such as the question of personal identity, relationship between identity and memory, moral responsibility, moral concerns to non-humans etc. He has published several books and articles on animal ethics, problem of identity, classical Indian philosophy etc.

Rozemberg, A. (2020). S odstupom času: akrasia a intertemporálne stratégie. *Filozofia*, 75(10), 861 – 872

Rozemberg, A. (2013). Astronautka Astrid a jej úbohá mačka (Niekoľko poznámok k teórii nepriamych záväzkov voči zvieratám). *Filozofia*, 68(4), 332-342.

Petr Jemelka - Slavomír Lesňák - Andrej Rozemberg (2010). *Environmentalizmus a slovenská filozofia*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave.

Sympatetika, etika a poézia v Coetzeeho *Živote zvierat*

Napriek tomu, že Coetzeeho *Životy zvierat* (1999) sú pravdepodobne prvým beletristickým dielom na pomedzí filozofie a (meta)fikcie, ktoré pred argumentatívnou stratégiou (kap. *Filozofi a zvieratá*) vedome uprednostní "sympatetickú imagináciu", iba málo súčasných prác sa venuje implikáciám a paradoxom, ktoré takáto zmena či posun v naratívnej stratégii prináša. V Coetzeeho texte je možné identifikovať minimálne dva dôvody takéhoto posunu. Jedným z nich je autorovo presvedčenie, že jazyk poézie dokáže to, čo nie je v moci abstraktného a denaturovaného jazyka filozofie a vedy – zaujať miesto druhého subjektu (základným východiskom zdieľanej telesnej skúsenosti, ktoré človeku umožňuje "ocitnúť sa v tele zvierat'a", je podľa Coetzeeho hlavnej hrdinky "vystavenosť smrti"). Naproti tomu jazyk filozofov, pre ktorý je básnické umenie od čias Platónových rivalom a pre ktorý vedieť znamená načúvať univerzálnemu, logu – tomu, čo dáva duši pevné obrysy (*eidōs*), čo ju ochraňuje pred rozpormi, neurčitosťou a nejednoznačnosťou básnického obrazu – je miestom, do ktorého zviera jednoducho nemá prístup. Druhým dôvodom Coetzeeho explicitného odmietania rozumu (racionálnej argumentácie) v danej veci je jeho neschopnosť dosiahnuť požadovanú emocionálnu a etickú odozvu:

môžem byť teoreticky presvedčený, že druhý trpí, a predsa byť nedoktnutý jeho utrpením. Vo vystupeni sa pokúsim vysvetliť, prečo sú oba dôvody problematické?

Kľúčové slová: *sympatia, sympatetická predstavivosť, poézia, etika zvierat, etická odozva*

Sympathetics, ethics and poetry in Coetzee's *Lives of Animals*

Keywords: *sympathetics, sympathetic imagination, poetry, animal ethics, ethical response*

Despite Coetzee's *The Lives of Animals* (1999) being arguably the first work of fiction which, being situated at the crossroads of philosophy and (meta)fiction, consciously gives priority to 'sympathetic imagination' over argumentative strategy (ch. Philosophers and Animals), only a few early works have addressed the implications and paradoxes entailed by such a change or a shift in narrative strategy. At least two reasons for such a shift can be identified in Coetzee's text. One of the reasons is the author's conviction that the language of poetry can do what is not within the power of the abstract and denatured language of philosophy and science – to take place of the other subject (according to Coetzee's protagonist, the basic premise of the shared bodily experience that allows one to "find oneself in the body of an animal is "exposure to death"). By contrast, the language of philosophers, for whom poetic art has been a rival since the times of Plato, and for whom to know means to listen to the universal, to the logos – what gives the soul its fixed contours (eidos), which protects it from contradictions, indeterminacy and ambiguity of a poetic image – is a place to which the animal simply has no access. The second reason for Coetzee's explicit rejection of reason (rational argumentation) in the matter at hand is his inability to achieve the required emotional and ethical response: I can be theoretically convinced that one is suffering and yet be unaffected by their suffering. In what follows, I will attempt to explain why both reasons are problematic, and why Coetzee's rejection of reason is in fact a rejection of a certain type of rationality, namely the one that identifies reason with a criterion of moral status. At the same time, I argue that a poetic, empathetic approach in regard to the animal question can often prove inadequate, especially in those cases where we cannot simply apply our moral sense, say when confronted with a robotic animal from Boston Dynamics, a humanoid from Spielberg's A.I. or with unknown biotic forms.

Mgr Marta Sadurska

Uniwersytet Warszawski

Absolwentka Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego. W 2022 roku ukończyła studia magisterskie na kierunku filologia polska. Autorka pracy magisterskiej pod tytułem: „Domy – między prywatnym a publicznym, otwartym a zamkniętym, własnym a cudzym. Przestrzeń jako znak semantyczny w wybranych powieściach Elizy Orzeszkowej. Analizy aksjosemiotyczno-kulturowe”. Swoje zainteresowania badawcze skupia wokół przestrzeni w literaturze oraz relacji, jakie tworzą z nią bohaterowie utworów, również w kontekście natury jako specyficznego typu przestrzeni.

Świat natury w twórczości Elizy Orzeszkowej – opowieść autonomiczna czy patriotyczna?

Zamiłowanie Elizy Orzeszkowej do przyrody, szczególnie w kontekście patriotycznym, jest faktem dobrze znanym badaczom. Autorka *Nad Niemnem* eksplorowała jednak temat ten również na inne sposoby, chociażby w zbiorze *Chwile* czy powieści *Ad Astra*. Analizując te dwie pozycje, badam, na ile możliwe jest odszukanie w twórczości Orzeszkowej autonomicznej opowieści o przyrodzie i jej relacji z człowiekiem. Czy możliwe jest przekroczenie kontekstu patriotycznego? Wykorzystując metodę *close-readingu* oraz kontekst tekstów publicystycznych oraz epistolografii autorki, odtwarzam jej strategię postrzegania i opowiadania przyrody. Na tej podstawie udowadniam, że Orzeszkowa przyznaje światowi natury dużo autonomii jako bytowi wartościowemu samemu w sobie. Jednocześnie jednak perspektywa ta nie wyklucza zupełnie kontekstu patriotycznego, który pozostaje do niej komplementarny.

The world of nature in the works of Eliza Orzeszkowa – an autonomous or a patriotic story?

Keywords: Eliza Orzeszkowa, nature, autonomy, patriotism, perception

Eliza Orzeszkowa's love for nature, especially in the patriotic context, is a fact well known to researchers. However, the author of „Nad Niemnem” explored this topic in other ways, for example in the collection „Chwile” or the novel „Ad Astra”. By analyzing these two, I investigate to what extent it is possible to find in Orzeszkowa's work an autonomous story about nature and its relationship with man. Is it possible to go beyond the patriotic context? Using the close-reading method and the context of the author's journalistic texts and epistolography, I recreate her strategy of perceiving and telling about nature. On this basis, I prove that Orzeszkowa grants the world of nature a lot of autonomy as a being of

value in itself. At the same time, however, this perspective does not completely exclude the patriotic context, which remains complementary to it.

Bogumiła Suwara, PhD

Institute of World Literature, Slovak Academy of Science, Slovakia

Bogumiła Suwara, Senior Researcher, Institute of World Literature, Slovak Academy of Science, Slovakia. She has published studies about visualization, e.g. *Hybridization of Text and Image. The Case of Photography* In: *New Literary Hybrids in the Age of Multimedia Expression. Crossing borders, crossing genres* JBP Philadelphia, 2014), about bioethics of bioart, e.g. *Toward a bioethical perspective for posthumanist aesthetics: bioart as an example* (World Literature Studies, 2021 Vol.1). She was a leader of several research projects on e-literature, hypermedia artefacts in post digital age, bioethics of bioart. She has edited monographs including *{(staré a nové) rozhrania /*interfejsy*/ [literatúry]}* (Old and New Interfaces of Literature, 2014), *V sieti strednej Európy: nielen o elektronickej literatúre* (In the Central Europe Network: Not only about E-Literature, with Z. Husárova, SAP Bratislava, 2012), and *Crossing Discursive Boundaries. Central European Perspective* (with M. Pisarski, P. Lang Berlin, 2019).

Naračná bioetika a čo ďalej...

Bioetika ako interdisciplinárna oblasť výskumu siahla okrem iného aj do oblasti literatúry a kritiky (M. Talbot, B. Mepham). V tejto súvislosti je známa najmä naratívna bioetika, ktorej počiatky sú od polovice minulého storočia spojené s prienikom štrukturalizmu a naratívnych teórií do sféry humanitných a spoločenských disciplín. Hlavným prínosom naratívnej bioetiky bolo porovnanie racionálnej argumentácie, prevzatej z právneho diskurzu, s fiktívnou naráciou a toleranciou emocionality. Keďže oblasť literatúry a kritiky bola ovplyvnená aj ďalšími metódami a teóriami, je najvyšší čas začať skúmať mieru odozvy, ktorú vyvolali aj v rámci bioetiky teoretické dominanty postmoderny a posthumanizmu (napríklad: feminizmus a rodové štúdiá).

Narrative bioethics... and beyond!

Keywords: narrative bioethics, biotechnologies, bioart, poststructuralism, posthumanism, public debates

Bioethics as an interdisciplinary field of research has reached, among other things, into the field of literature and criticism (M. Talbot, B. Mepham). In this context, narrative bioethics is particularly well-known, the beginnings of which have been associated with the penetration of structuralism and narrative theories into the sphere of humanities and social disciplines since the middle of the last century. The main contribution of narrative bioethics was the comparison of rational argumentation, taken from legal discourse, with fictional narration and tolerance of emotionality. Since the field of literature and criticism has also been influenced by other methods and theories, it is high time to start investigating the degree of the response they caused within bioethics, narrative bioethics theoretical dominants of postmodernism, posthumanism and other trends (for example: feminism and gender studies).

Professor Peter Sýkora

Centre for bioetics, UCM, Trnava, Slovakia

Peter Sýkora is a Professor of Philosophy, founder and director of the Centre for Bioethics at the University of Sts. Cyril and Methodius (UCM) in Trnava. He spent 15 years doing biomedical research at Comenius University, Glasgow University, University of Massachusetts, Emory University and biomedical ethics at National University of Singapore. His recent works are *Germline gene therapy is compatible with human dignity* (with A. Caplan, *EMBO Reports* 18:2086, 2017), *Germline gene therapy in the era of precise genome editing: How far should we go?* In: *The Ethics of Reproductive Genetics*, M Soniewicka (ed.), Springer 2018. *Allocating organs: Altruism and Reciprocity* In: *Ethical Challenges of Organ Transplantation* (SL Hansen-S.Schicktanz (eds) Transcript 2021).

Bioetika nie je aplikovaná etika

Bioetika sa často považuje za príklad jednej z viacerých aplikovaných etických noriem a zvykne sa klasifikovať na úrovni takejto aplikovanej profesijnej etiky ako lekárska etika alebo etika zdravotnej starostlivosti. V tejto správe ukážem, že bioetika je transdisciplinárna výskumná oblasť definovaná radom problémov v súvislosti s ľudským a mimoludským životom, a nie hranicami medicíny. Bioetický diskurz preto zahŕňa nielen etiku, ale aj filozofiu vrátane ontológie a metafyziky či epistemológie, tiež históriu, sociológiu, psychológiu, antropológiu, environmentalistiku, politológiu a iné. Keď Van Rensselaer Potter (1911-2001) vo svojej knihe *Bioetika, veda o prežití* (1970) zaviedol nový termín – bioetika, nemal na mysli ďalšiu aplikovanú etiku, ale „nový interdisciplinárny prístup, ktorý spája vedu o živé systémy, biologické poznanie (bio) a poznanie systémov ľudských hodnôt, filozofia (etika).“

Bioethics is not applied ethics

Keywords: bioethics - Van Rensselaer Potter - interdisciplinarity

Bioethics is often considered as an example of one of several applied ethics and tends to be classified at the level of such applied professional ethics as medical or health care ethics. In this report, I will show that bioethics is a transdisciplinary research area defined by a range of issues in connection with human and non-human life rather than by the boundaries of medicine. Therefore, bioethical discourse involves not only ethics, but also philosophy, including ontology and metaphysics or epistemology, also history, sociology, psychology, anthropology, environmental sciences, political science, and others. When Van Rensselaer Potter (1911-2001) coined the new term - bioethics- in his book *Bioethics, the Science of Survival* (1970) what he had in mind was not another applied ethics, but "a new interdisciplinary approach, combining the science of living systems, biological knowledge (*bio*) and knowledge of human value systems, philosophy (*ethics*)."

Prof. Ewa Szczęsna

Zakład Komparatystyki, Wydział Polonistyki, Uniwersytet Warszawski

Kierownik Zakładu Komparatystyki na Wydział Polonistyki, Uniwersytet Warszawski. Moje zainteresowania naukowe koncentrują się na porównawczej poetyce, semiotyce i antropologii przekazów zróżnicowanych semiotycznie i medialnie. Przedmiotem moich badań są kategorie wspólne dla różnych form tekstowych, takie jak np.: znak, znaczenie, narracja, figury, tekstura, tekst; sposób ich istnienia w różnych mediach i dyskursach. Interesuje mnie ich wymiar ponadsemiotyczny, ponadmedialny, wynikający z zakotwiczenia w ludzkim myśleniu, decydujący o ich uniwersalności i gwarantujący ciągłość kultury. Ale także interesuje mnie to, co w nich wariantywne, zmienne (modyfikowane przez uwarunkowaną technologicznie sytuację medialną i komunikacyjną przekazu, jego organizację znakową, gatunkowość, styl), wykraczające poza to, co ujęte w istniejącym stanie teorii. Wytropione zmiany w sferze struktur tekstowych próbuję nazywać, opisywać, poddawać refleksji badawczej, co zgodnie z intencją badawczą, służyć ma rozwojowi humanistyki (zwłaszcza semiotyki i poetyki) – jej pól i narzędzi badawczych. Przedmiotem badań czynię zatem w szczególności relacje, w jakie w tworzeniu znaczeń oraz estetycznym i perswazyjnym oddziaływaniu na odbiorcę wchodzi zarówno znaki, czy semiosfery jak i media (obecnie zwłaszcza w środowisku cyfrowym). Książki

autorskie: E.Szczęśna, *Cyfrowa semiopoetyka*, Warszawa 2018, E.Szczęśna, *Poetyka mediów*, Warszawa 2007, E. .Szczęśna, *Poetyka reklamy*, Warszawa 2001, 2003.

Na marginesie biosemiotyki. Kilka uwag o literaturze i jej mediach

Punktem wyjścia dla rozważań jest teza biosemiotyki mówiąca o przeplataniu się znaków naturalnych i kulturowych, o kulturze człowieka jako rezultacie ewolucji ludzkiej natury. W kontekście biosemiotyki literatura i literackość jako fenomen kulturowy są aspektem natury człowieka. Uczestniczą w zaspokajaniu ludzkich potrzeb, przyczyniając się do trwania i rozwoju gatunku. Jednocześnie literatura sama dowodzi tej tezy, tworząc tekstowe reprezentacje sposobu, w jaki podmiot ludzki postrzega świat – także ten, który uważa za nie(poza)-ludzki. Literackie ujęcia tego świata są przesycone perspektywą podmiotu – są efektem właściwej człowiekowi dyspozycji znakowienia i tekstualizacji (przekształcania postrzeganego bytu w znak/tekst kulturowy – nadawania mu sensu i lokowania w kulturze - zawłaszczania). Wystąpienie dowodzi, że zarówno literackie gesty użycia wyobrażeń o świecie nie(poza)-ludzkim do własnych celów jak i gesty przywrócenia temu światu jego podmiotowości, które odnaleźć można w literaturze i jej mediach są gestami, które nie wykraczają poza ramy naszej naturokultury (uwarunkowanej biologicznie kultury).

Regarding biosemiotics. Some remarks on literature and its media

The starting point for the considerations is the thesis of biosemiotics, which talks about the interweaving of natural and cultural signs, about human culture as a result of the evolution of human nature. In the context of biosemiotics, literature and literaryness (as a cultural phenomenon) are aspects of human nature. They participate in meeting human needs, contributing to the duration and development of the species. At the same time, literature itself proves this thesis by creating textual representations of the way in which the human subject perceives the world - including the one that it considers non-/beyond-human. Literary representations of this world are saturated with the perspective of the subject - they are the result of the human tendency to transform the perceived natural being into a cultural sign / text (human tendency to cultural appropriation). The presentation proves that both the literary gestures of using elements of the non-/beyond-human world for their own purposes and the gestures of restoring the subjectivity to this world, which can be found in literature and its media, are gestures that do not go beyond the framework of our natural culture (biologically conditioned culture).

Zoltán Szűts

PhD in Literature, PhD in Pedagogy, habilitation in sociology

The author is the dean of the Faculty of Pedagogy at Eszterházy Károly Catholic University, programme director of the Doctoral School of Education. He is a researcher in hypertextual literature, online communication and media, information society and poetics focusing the issues of human and computer interaction. His books published in Hungary by leading publishers include: *Metaphores of the World Wide Web* (2013), *Online – History and theory of online communication and media* (2018), and *Digital Pedagogy* (2020).

Posthuman elements of digital technology. The representation of digital in living organisms and human elements in machines

Keywords: new media, digital technology, transhumanism, artificial intelligence, outsourced memory, human cognition

There are just a handful of examples in the history of technology where a device developed to perform a given task ends up taking on a completely different function and radically transforming human existence. This is what happened with computers. The change can be described in two metaphors. The first is that the giant computers created in the 1940s still had their operators walking around in their bellies. In the present, 80 years later, we carry our most personal computer, the smartphone, in the palm of our hand.

The transformation at the physical level is therefore spectacular, the interaction between the body of the device and the body of the individual has changed radically, in a way that is visible to the naked eye. But more exciting is the change that is taking place at the mental level, which I will talk about in my presentation. The interaction here is also two-way. In one direction there is an extension of human minds into computers. Our memories are being outsourced to external storage, while our consciousness is being moulded into artificial intelligence. In the other direction, human decision-making and action is now based on the suggestions of artificial intelligence, with machines often thinking for us. Through digitalisation, we have therefore moved into the posthuman age, where human and machine memory and consciousness are augmenting each other.

Following on from Neil Postman's argument that an epistemological paradigm shift took place when humanity started storing knowledge in printed books, a similar ground-breaking change is taking place with the extension of knowledge into networked repositories. The outsourced memory has given birth to

an interface between the inner world of the individual and the world around him. In the present, we are already witnessing the collaboration of the two representational systems, with "inputs from the internal working memory and the external memory field" creating a new centre of consciousness. These two representational systems are similar in that they are based on databases. The capacity of the internal organic, long-term biological memory is finite, while the capacity of the external, initially analog symbol storage systems is infinite.

In my presentation, I will also look for parallels by pointing out that the external memory spread by the printing of books, built into the subsystems of society, has changed not only the thinking and 'memory techniques' of individuals but also of society.

Jana Tomašovičová, doc. Mgr. PhD.

The Department of Philosophy and Applied Philosophy, Faculty of Arts, University of Ss. Cyril and Methodius in Trnava

Jana Tomašovičová is a philosopher with a special interest in contemporary philosophy and bioethics. She analyses the impact of biotechnology on traditional social, ethical, and anthropological concepts and their relevance in new conditions. She is an associate professor at the Faculty of Arts, University of Ss. Cyril and Methodius in Trnava, Slovakia. During her bioethics research, she conducted short research stays at the universities of Bonn, Heidelberg, Tübingen, and Zürich. Most recently she edited the book *The Blurring of Boundaries in Bioscientific Discourse* (2021), also published in open access format by Logos Verlag.

Symbióza ľudských a ne-ľudských foriem: perspektívy kritického posthumanizmu

Postupná komplexnosť a autonómnosť inteligentných technológií na jednej strane a rastúca ekologická a environmentálna kríza na druhej strane nás konfrontujú so situáciou, pre ktorú už nie sú dostatočné doterajšie diskurzívne a výkladové rámce. Aj preto sa stal v posledných desaťročiach humanistický obraz človeka, úzko zviazaný s antropocentrizmom, predmetom rozsiahlej kritiky. Otázkou je, aký iný koncept by mohol byť odpoveďou na súčasný postantropocentrický obrat? V príspevku preskúmame vybrané koncepty rozpracované v rámci kritického posthumanizmu (C. Wolfe, R. Braidotti), ktoré o konštitúcii posthumánneho subjektu uvažujú v relačnej perspektíve, teda vo vzťahu k iným ľudským aj ne-ľudským formám. Okrem toho Braidotti skúma tiež ontologické predpoklady takéhoto prístupu, ktoré nachádza v rozšírení pojmu života smerom k dynamickému princípu zoé. Aké praktické konzekvencie vyplývajú zo zmeny chápania subjektivity? Aké dôsledky bude mať symbióza ľudských a ne-ľudských

foriem na etické a sociálno-politické praktiky v rámci spoločnosti? V literárnom kontexte ponúka inšpirujúce odpovede na dané otázky napríklad anglický spisovateľ Ian McEwan v diele *Stroje ako ja*.

The symbiosis of human and non-human forms: perspectives on critical posthumanism

Keywords: critical posthumanism, non-anthropocentrism, concept of the subject, relational subjectivity, symbiosis

The progressive complexity and autonomy of intelligent technologies on the one hand, and the growing ecological and environmental crisis on the other, confront us with a situation for which previous discursive and interpretive frameworks are no longer sufficient. For this reason, the humanistic image of man, which is closely linked to anthropocentrism, has been the subject of extensive criticism in recent decades. The question is, what other concept could be the answer to the current post-anthropocentric turn? In this paper, we will examine selected concepts elaborated within critical posthumanism (C. Wolfe, R. Braidotti) that consider the constitution of the posthuman subject in a relational perspective, that is, about other human and non-human forms. In addition, Braidotti also explores the ontological presuppositions of such an approach, which he finds in the extension of the notion of life towards the dynamic principle of *zoé*. What practical implications follow from the change in understanding of subjectivity? What implications will the symbiosis of human and non-human forms have for ethical and socio-political practices within society? In a literary context, the English writer Ian McEwan, for example, offers inspiring answers to these questions in *Machines Like Me*.

Kristián Valachovič, Mgr.

PhD. student at University of Ss. Cyril and Methodius in Trnava

An analysis of the human dignity in the context of human gene editing / Kristián Valachovič, 2022. In: LOQUERE IV : interdisciplinárna doktorandská konferencia: zborník príspevkov / zostavovateľ: Michaela Grznárová, Ondrej Hriadel, Dominika Kochanová, Tamara Mujkošová. - 1. vyd. - Trnava : Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2022. - ISBN 978-80-572-0245-5, s. 172-185.

Dokážu sa vedci regulovať sami?

Regulácia vedeckého výskumu a experimentov sa začala v bioetickom diskurze riešiť až po Projekte Manhattan. V biológii nastala podobná situácia v roku 1975 kedy prebehla konferencia Asilomar, na ktorej vedci diskutovali riziká technológie rekombinantnej DNA a aj samotné moratórium. O 40 rokov neskôr, objavením technológie CRISPR-Cas9, nastala opäť analogická situácia. Od objavenia CRISPR-Cas9 sa snažili vedci o samoregulovanie – usporiadali rôzne konferencie a začali vychádzať rôzne odporúčania. Napriek tomu, že drvivá väčšina vedcov nesúhlasila s editovaním buniek génov zárodočnej línie, tak v roku 2018, čínsky vedec He Jiankui oznámil, že sa mu takýto pokus úspešne podaril. Preto cieľom môjho príspevku bude analýza samoregulácia vedcov v biologickom výskume.

Can scientists regulate themselves?

Keywords: bioethics, self regulation, genes, editing, CRISPR-Cas9, germline

The regulation of scientific research and experiments began to be addressed in the bioethical discourse only after the Manhattan Project. In biology, a similar situation occurred in 1975, when the Asilomar conference took place, where scientists discussed the risks of recombinant DNA technology and the moratorium itself. 40 years later, with the discovery of CRISPR-Cas9 technology, a similar situation arose again. Since the discovery of CRISPR-Cas9, scientists have been trying to self-regulate - they have held various conferences and various recommendations have started to come out. Despite the fact that the vast majority of scientists did not agree with germline genome editing, in 2018, Chinese scientist He Jiankui announced that he had successfully done such an experiment. Therefore, the goal of my contribution will be the analysis of the self-regulation of scientists in biological research.

Dr Ewa Wojno-Owczarska

Uniwersytet Warszawski

Ewa Wojno-Owczarska, PhD. is a literary scholar, Germanist and an assistant professor at the Institute of German Studies of the University of Warsaw. She has been particularly interested in the literature of the 20th and 21st centuries, especially on Kathrin Röggla's work. Her areas of research include also the consequences of globalization as shown in contemporary literature, catastrophe-discourses, relationships between literature and music, as well as literature and film. She has been the editor of many peer-

reviewed volumes and the author of numerous publications in Polish, English and German („mal sehen, ob die wälder wieder brennen, mal sehen, ob starke hitze uns entgegenschlägt“ (Kathrin Röggla). *Klimawandel und Wetterbericht in ausgewählten Werken von Marcel Beyer und Kathrin Röggla*. In: *Akten des 21. Weltkongresses der International Comparative Literature Association*. Edited by Achim Hölter. Vol. IV *The Rhetoric of Topics and Forms*. Verlag de Gruyter: Berlin 2021, 437-474; *Eine Skizze über Hochwasserbilder in Literatur und Film*. In: *Ereignis in Sprache, Literatur und Film*. Edited by Jozsef Toth and Laszlo V. Szabo. Peter Lang Verlag: Berlin [et al.] 2020, 439-475; *Die Bedrohung der Meeresfauna als Zeichen des zivilisatorischen Untergangs in Literatur und Film des 20. und 21. Jahrhunderts*. In: *Stellenwert der deutschen Sprache im Ostseeraum. 4. Germanisten- und Deutschlehrerkonferenz der Ostseeanrainerländer*. Edited by Marita Gareis and Anne-Christin Zeng. Uppsala Universitet 2018, 131-156).

Zum Sintflutmotiv in Kathrin Rögglas Theatertext *Das Wasser* (2022)

Der Klimawandel gehört zu den brennenden globalen Problemen und wird spätestens seit den 1990er Jahren verstärkt in der Gegenwartsliteratur thematisiert. Diese Tendenz wird u. a. durch Kathrin Rögglas Text *Das Wasser* (2022) bestätigt. Im Rahmen der Vorarbeiten zu ihrem Theaterstück führte die österreichische Autorin Recherchen in Sachsen durch, indem sie sich mit dem Problem der Wasserknappheit in Deutschland beschäftigte. Diese Frage steht auch im Zentrum ihres neuesten Theatertextes, der am 7. April 2022 in Dresden uraufgeführt wurde. Zudem organisierte die politisch engagierte Autorin vom 22. zum 23. Juni 2022 eine Tagung an der KHM Köln. In deren Rahmen wurden u. a. die Probleme der Ausrottung des Waldes, des Bergbaus und der damit verbundenen Vernichtung natürlicher Areale aufgegriffen, die zudem zu den Ursachen für die Wasserknappheit gehören. Dieser Beitrag will die These nachweisen, dass Kathrin Rögglas Stück *Das Wasser* nicht nur als Beispiel für die Ökokritik angesehen werden kann, sondern sich auch in die literarischen Katastrophendiskurse des 21. Jahrhunderts einschreibt, da es hier zahlreiche Verweise auf das Sintflutmotiv und seine Bedeutung in der christlichen Tradition gibt.

The Flood Motif in Kathrin Röggla's Play *Das Wasser* (2022)

Keywords: the Flood, Kathrin Röggla, disaster, catastrophe discourses, ecocriticism

Climate change is one of the burning global issues of our age; and is often tackled in contemporary literature. As a part of the preparatory work for her environmentally themed play *Das Wasser* (2022),

Austrian author Kathrin Röggla spent time in Saxony researching the alarming aspects of water scarcity. The play would have its premiere on April 7, 2022 in Dresden; and as a follow-up to this theatrical event, the politically committed author organized a conference at the KHM-University in Cologne - from June 22nd to 23rd - which featured talks and discussions about deforestation and the destruction of other natural environments as a result of mining, which also happens to be causing water shortages. This talk will look to show that Kathrin Röggla's *Das Wasser* can not only be seen as an example of ecocriticism, but also inscribes itself in the catastrophe discourses of the 21st century; encompassing also its numerous references to the Flood motif, and its meaning in the Christian tradition.

Mgr Jarosław Woźniak

Instytut Filologii Polskiej, Wydział Filologiczny, Uniwersytet Wrocławski

Asystent w Zakładzie Teorii Literatury Instytutu Filologii Polskiej UWr. W swojej pracy naukowej Jarosław Woźniak podejmuje zagadnienia najnowszych tendencji w teorii i filozofii literatury, zwłaszcza performatywności, posthumanizmu, nowego materializmu i ekokrytyki. Oprócz publikacji (m.in. w czasopiśmie: „Przestrzenie Teorii”, „Ecozon@”, „Wielogłos”) efektem jego pracy były międzynarodowe konferencja naukowa zorganizowana we współpracy z doktorem Wojciechem Małeckim „Go East! Ecocriticism in Central and Eastern Europe” z udziałem prof. Scotta Slovic (w 2016 roku), redakcja zbioru *Literature, Performance, Somaesthetics: Studies in Agency and Embodiment* (red. A. Budziak, K. Lisowska, J. Woźniak, Newcastle 2017) oraz stypendium na pobyt badawczy we Freie Universität Berlin w ramach Research Alumni Program. Obecnie przygotowuje się do obrony pracy doktorskiej pt. *Teoria literatury a zwrot performatywny. Konstelacja dyskursów i spektakle metafor* oraz szykuje artykuły poświęcone estońskiej ekokrytyce, ekokrytycznej obronie projektu Oświecenia oraz sporowi intencjonalistycznemu w literaturoznawstwie. W obszarze ekokrytyki opublikował następujące artykuły:

- W. Małecki, J. Woźniak, *Ecocriticism in Poland: Then and Now*, „Ecozon@. European Journal of Literature, Culture and Environment” 2020, vol. 11, No. 2.
- J. Woźniak, *Życie po życiu albo republika bytów. Starość aksolotla Jacka Dukaja w perspektywie ekokrytycznej*, „Literatura i Kultura Popularna” 2019, t. XXV.
- J. Woźniak, „*Patrzę na świat, na lasy i górę, na niebo*”. Szukacz Ursuli K. *Le Guin w perspektywie ekokrytycznej*, [w:] *Przyjemność z czytania. Pamięci profesora Tadeusza Żabskiego*, red. A. Gemra, Wrocław 2019.
- J. Woźniak, *Wymieranie gatunków. Reprezentacja i logika synekdochy*, „Wielogłos” 2018, nr 1.

- J. Woźniak, *Filologia – ekologia. Linie połączeń*, [w:] *Filozofia filologii*, red. A. Hellich, H. Markowska-Fulara, J. Potkański, Ł. Żurek, Warszawa 2019.
- J. Woźniak, *Widma ekokrytyki*, „Przestrzenie Teorii” 2017, nr 28.

Metafora w ujęciu ekokrytycznym. Analiza wybranych koncepcji

„Ważnym zadaniem ekopoetyki jest zrewidowanie odziedziczonego po poststrukturalizmie rozumienia natury i funkcji języka” – piszą Julia Fiedorczyk i Maciej Rosiński. Jednym z obszarów takiej rewizji jest refleksja nad funkcją, działaniem i naturą metafory, nierzadko wchodząca na tereny ontologii. Tutaj pojawiają się różnorodne koncepcje, mające jednak pewne cechy wspólne, wynikające z myślenia holistycznego o rzeczywistości. W wystąpieniu chciałbym przeanalizować i miejscami poddać krytyce wybrane ekopoetyckie/ekokrytyczne ujęcia metafory, m.in. autorstwa Fiedorczyk i Rosińskiego, Isabel Sobral Campos czy Susan Signe Morrison.

Metaphor in the ecocritical perspective. Analysis of selected concepts

Keywords: Metaphor, ecocriticism, ontology, biosemiotics, language

„An important task of ecopoetics is to revise the understanding of the nature and function of language, inherited from poststructuralism,” write Julia Fiedorczyk and Maciej Rosiński. One of the areas of such revision is reflection – often entering the area of ontology – on the function, performance and nature of the metaphor. There are various concepts, but they have some common features, resulting from holistic thinking about reality. In my speech I would like to analyze and sometimes criticize selected ecopoetic / ecocritical approaches to the metaphor.

Mgr Olga Wiktorja Wybodowska

Szkoła Doktorska Nauk Humanistycznych Uniwersytet Warszawski

Doktorantka Szkoły Doktorskiej Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Warszawskiego. Absolwentka filologii polskiej Wydziału Polonistyki UW. Pod kierunkiem prof. dr hab. Marii Kalinowskiej przygotowuje rozprawę doktorską: „Ciało i duch. Podmiotowość romantyczna w twórczości Juliusza Słowackiego”. Jej zainteresowania badawcze obejmują literaturę okresu romantyzmu, kwestie cielesności w literaturze oraz poezję XX i XXI wieku. Redaktorka naczelna „Tłenu Literackiego”.

„Widzę w podmorskiej naturze cały pierwszy zarys człowieka” – o możliwościach ekopoetycznej lektury twórczości genezyjskiej Juliusza Słowackiego

Nie ulega wątpliwości, że twórczość romantyków jest ściśle zespolona ze środowiskiem naturalnym, a natura odgrywa w niej istotną rolę. Przyroda była w niej często sposobem do transcendencji „ja”, zespolenia podmiotu ze światem.

Jednym z twórców romantycznych, w którego pismach, zwłaszcza tzw. tekstach mistycznych, przyroda pełniła niezwykle ważną funkcję, był Juliusz Słowacki. W swoim wystąpieniu chciałabym przyjrzeć się wybranym tekstom genezyjskim Słowackiego przez pryzmat ekopoetyki. W myśli tego romantyka Duch wszakże obejmował i pracował także przez świat przyrody. Sądzę, że ta perspektywa pozwoli na nobilitację natury w twórczości Słowackiego, która w dotychczasowych odczytaniach odgrywała głównie rolę służebną – nie była postrzegana jako podmiot działań twórczych w świecie genezyjskim.

"I see in the undersea nature the entire first outline of man" — about the possibilities of the ecopoetic reading of the genesian works of Juliusz Słowacki

Keywords: Słowacki, genesian work, eko-poetics, nature, romanticism

There is no doubt that the work of romantics is closely linked with the natural environment, and nature plays an important role in it. Nature was often treated by them as a way to transcend the "I", to fuse the subject with the world. One of the romantic authors, in whose writings, especially the so-called mystical texts, nature played an extremely important role, was Juliusz Słowacki. In my speech, I would like to look at selected genesian texts by Słowacki through the prism of eco-poetics. In the view of this romantic writer, however, the Spirit embraced and worked also through the natural world. I believe that this perspective will allow for the ennoblement of the role of nature in Słowacki's work - nature which in the readings so far played mainly a servant role - it was not perceived as the force of creative activities in the genesian world.

Xi Chen

Polish Academy of Sciences

Xi Chen is doctoral student of environmental sociology at Polish Academy of Sciences. She was educated at Southwest University (China), Boston College (US), and Staffordshire University (UK).

Natural Environment and Social Contract Theory

Keywords: environmentalism, social contract, republicanism, cosmopolitanism, political philosophy

Our world is faced with many environmental problems. Those problems are urgent, and should be the major focuses of our international efforts. However, these ecological emergencies are often underestimated, or in worse cases ignored. I am from China, where the citizens are enjoying rapid economic growth and increasing material abundance. At the same time, Chinese people are living under the extreme dangers of environmental deterioration. Charles Mills (2016) offers two categories of social contract theory: the descriptive aspect and the normative aspect. The descriptive dimension regards the contract as “a way of thinking, at a high level of abstraction, of the creation and ongoing workings of the society and social-political institutions”; the normative dimension of the contract is “a means for generating/codifying normative judgments about morality, our political obligations to the government, and social justice”. Based on the normative aspect of social contract theory, I think environmental concerns are closely associated with our common goodness, and should be parts of our morality, social justice, and political obligations. Thus, the natural environment is included in the contract.

This paper is to explicate the relations between environmentalism and social contract theory. My argument is two-folded: 1) liberal traditions do not engender consensus for environmentalism; 2) both republicanism and cosmopolitanism are limited in promoting environmentalism.